

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УКРАЇНСЬКОЇ РСР 1985–1991 рр.: ПОШУК ЕФЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ НАВЧАННЯ

Михайло Швидун

PROFESSIONAL EDUCATION OF THE UKRAINIAN SSR 1985–1991: THE SEARCH FOR EFFECTIVE WAYS OF LEARNING

Mykhailo Shvydun

The article is devoted to vocational education in the Ukrainian SSR 1985–1991, which developed in the context of the reform of general and vocational schools during which vocational schools of various types that existed in the republic were reorganized into a single type of educational institution – secondary vocational school. In the conditions of socio-cultural transformations, «glasnost», attempts to put the economy in a new order, there was a demand for teaching subjects in a new way, including in an interesting, meaningful and effective way. As a result, there were innovative teachers and experimenters who proposed new methods, methods, and programs. Methods were developed that offered a step-by-step study of the subject, a deep interdisciplinary professional orientation of teaching with the integrated use of personal computers, music, and literature, which made it possible to better implement the programs.

In the reorganization of professional training, production activity during training increased. In educational workshops, students joined the work on a brigade basis. Lviv sewing schools, for example, created the educational and production association «Prestige». His employees and students themselves developed and sewed models of youth fashion clothes and sold them through a store dedicated for this purpose. Similar associations were active in Kyiv, Kharkiv, Odesa, Vinnytsia, Kherson and other cities. This organization of industrial training lesson significantly increased the professional level of future workers, the level of their technological culture.

At the same time, one of the main tasks of the vocational school was the training of comprehensively developed highly qualified workers for the national economy, able to work productively and be ready to defend the Motherland. In solving this task, the leading place was occupied by physical culture and sports. Because it was believed that during the period of «perestroika» and acceleration, only a mentally and physically healthy person is able to implement national economic plans.

However, a complex and responsible task required a constant response: how to ensure advance training of highly qualified workers for production that is constantly developing and re-equipping with technology.

Keywords: vocational and technical education, professional education, liberalization, Ukrainian SSR, teaching, education, «perestroika».

На квітневому 1985 р. Пленумі ЦК КПРС було сформульовано концепцію на прискорення соціально-економічного розвитку країни, яка отримала назву «перебудова». Курс на «перебудову» започаткував цілий ряд реформ, які на ділі не були повністю реалізовані, оскільки мали суперечливий характер й не мали на меті якісного суспільно-політичного оновлення, а лише його реанімацію в умовах наростаючої політичної кризи. Проте, в руслі «перебудови» з'явилася політика «гласності», яка істотно послабила цензуру, зняла численні інформаційні бар'єри, з'явилася критика й самокритика, «білі плями» в історії, лібералізація й демократизація суспільства, що в майбутньому створило фундамент для розпаду СРСР (Потапенко 2021, с. 129–137).

В умовах реформ науково-технічний прогрес опинилися в епіцентрі економічної політики як продуцент забезпечення високоякісної продукції, що мало відіграти ключову роль у забезпеченні переходу до принципово нових технологічних систем, ефективної техніки нового покоління. В даному ключі Генеральним секретарем ЦК КПРС М. Горбачовим відмічалася потреба

підняття престижності робітничих професій, як одного з головних виконавців курсу реформ. Щороку професійно-технічні училища випускали 1100 робітничих професій й цим поповнювали робітничі лави (Справочник 1985, с. 169–170). За таких обставин у закладів професійної освіти з'явилася необхідність модернізації інфраструктури освіти в руслі НТР, навчально-методичного забезпечення, співпраці з промисловим та сільськогосподарським комплексом.

Мета статті – пошук ефективних шляхів навчання освітніми працівниками професійної школи в умовах реалізації політики перебудови 1985–1991 рр.

Історіографічний аналіз проблеми професійної освіти в Українській РСР періоду 1985–1991 рр. ще не став предметом окремих наукових студій. Проте, різні питання щодо реформування радянської системи освіти, її кадрової політики в Україні більшою чи меншою мірою вивчали сучасні українські історики. Найбільш повно інформацію з питання педагогічних працівників освіти, їхнього місця в соціальній структурі суспільства, актуальних проблем становища та діяльності ми знаходимо у наукових дослідженнях Р. Потапенко (Потапенко 2017; 2021). У наукових розвідках В. Адобаша висвітлено модернізацію навчально-виховного процесу в умовах реформування шкільної освіти 1985–1991 рр., удосконалення змісту та методів навчання (Адобаш 2022; 2024). У статті Л. Березівської розкрито джерелознавчий аспект процесу реформування загальної середньої освіти в умовах авторитаризму, акцентовано увагу на національній системі загальної середньої освіти (Березівська 2019). Вивчити означені проблеми допомагають роботи О. Шановської стосовно розуміння періоду «перебудови», створення громадсько-політичних організацій, участі у них представників інтелігенції, в тому числі педагогічної, взаємодії з владою (Шановська 2009).

Велике значення у підготовці кваліфікованих кадрів робітничих професій мала реформа загальноосвітньої та професійної школи 1984 р. Зокрема, у документі «Про реформу загальноосвітньої та професійної школи» та інших постанов партії, було науково-обґрунтовано і презентовано освітню програму, зміст і структуру навчально-виховного процесу (Алиева 1984). Згідно з основними напрямками реформи передбачався подальший розвиток і вдосконалення системи професійно-технічної освіти як основної форми планомірної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, здійснення переходу до загального професійного навчання молоді. Професійно-технічні училища різних типів, що існували в республіці було реорганізовано в єдиний тип навчального закладу – середнє професійно-технічне училище. На початок «перебудови» в Українській РСР діяло 1225 навчальних закладів професійної освіти, в яких навчалося близько 710 тис. учнів (Професійно-технічна освіта 1986, с. 38), а у 1988–1989 н. р. 1241 навчальних закладів в яких навчалося 735 тис. учнів (Професійно-технічна освіта 1990, с. 25), що в порівнянні на 16 навчальних закладів більше.

Протягом 1984–1986 рр. у професійно-технічних училищах республіки підготовлено для різних галузей народного господарства 1,2 млн кваліфікованих робітників, що становило 60% молодого поповнення трудових колективів України, а протягом 1987–1988 рр. 835,6 тис. робітників. 22 лютого 1985 р. Рада Міністрів СРСР затвердила «Положення про базове підприємництво (об'єднання, організацію) середнього професійно-технічного училища». Положенням про училище передбачено, що середнє професійно-технічне училище створюється на базі підприємства з кількістю робітників 2 тис. і більше при наявності необхідної навчально-матеріальної бази та інженерно-педагогічних кадрів. В сільській місцевості воно організується, як правило, в кожному адміністративному центрі й входить до складу районного аграрно-промислового об'єднання (Професійно-технічна освіта 1986, с. 38–39). У серпні 1989 р. було прийнято «Тимчасове положення про професійно-технічне училище», згідно з яким ці навчальні заклади було визначено як важливу ланку в системі безперервної освіти, що надавало усім громадянам країни рівні можливості для одержання робітничої кваліфікації відповідно до їхніх інтересів і здібностей (Професійно-технічна освіта 1990, с. 25).

Варто підкреслити, що з метою безперервної освіти професійна підготовка учнів, якоюсь мірою, починалася зі школи. Користуючись інструкціями вчителі систематично презентувати робітничі професії, таким чином підштовхуючи учнів до виробничої діяльності. Так у 7 класі реалізовувалися теми «Класифікація професій за основними ознаками» та «Класифікація професій за предметами праці», далі проводилася практична робота з аналізу професій свого регіону. Найбільш «повною» вважалася класифікація професій Є. О. Климова, в основі якої лежало чотири компоненти: предмет, мета, знаряддя та умови праці. У 8 класі проводився урок про класифікацію професій як за основними ознаками, так і за предметами праці, де наголошувалося на доцільності класифікації основних професій регіону тощо. З метою раціонального викладу навчальної інформації вчителям рекомендувалося свою розповідь розпочинати

з гарантій громадянину СРСР Конституційного права як на працю, так і на вибір майбутньої професії. За програмою передбачалася наочність у вигляді екскурсії на базові підприємства, у МНВК, де учнів ознайолювали з професіями різних галузей народного господарства, співвідношенням розумової і фізичної праці (Тименко & Губенко 1987, с. 3). Тобто, школярів постійно й планомірно готували до трудової, робітничої діяльності, вибору професії, яка всіляко заохочувалася.

З метою удосконалення навчально-виховного процесу, підвищення професійної майстерності педагогічних кадрів створювалася методична (педагогічна) рада училища. Вона обговорювала та обирала варіанти змісту освіти, форм і методів навчально-виховного процесу, організації роботи з підвищення кваліфікації викладачів, поширення передового педагогічного досвіду. При методичній раді за потреби створювалися предметні секції, об'єднання, діяли різноманітні громадські організації, діяльність яких спрямовувалася на покращення навчально-виховного процесу (Професійно-технічна освіта 1990, с. 28).

Варто зауважити, що професійна освіта в умовах вдосконалення системи народної освіти з урахуванням соціально-економічного розвитку, вимог продиктованих науково-технічним прогресом мала ряд проблем пов'язаних з вдосконаленням змісту, методів навчально-виховного процесу, поглиблення зв'язків з трудовим життям. Так, основною ланкою навчально-виховного процесу в професійній освіті був урок. В умовах суспільно-політичних трансформацій, гласності, спроб перебудови економіки виникло актуальне питання викладання предметів по-новому, в тому числі цікаво, змістовно та результативно. Гостро постало складне й відповідальне завдання: забезпечити випереджаючу підготовку висококваліфікованих робітників для виробництва, що постійно розвивається й переозброюється технікою. У 1987 р. в Черкасах відбулися республіканські педагогічні читання «Підвищення ефективності уроку як основної форми організації навчально-виховного процесу» в яких взяли участь кращі вчителі-практики, керівники установ освіти, науковці, працівники партійних та радянських органів, відмічалася націленість навчання робітника на «вчорашнє виробництво». Навчальні підручники, програми, навіть найновіші відставали від науково-технічного прогресу. У попередні періоди склалася система суспільно-політичної та загальноосвітньої підготовки учнів професійної освіти, в основу якої покладено програмно-цільовий принцип планування. Суть якого полягав у визначенні чіткої мети по кожному із напрямів викладання, розробці комплексних програм для їх здійснення. При цьому загальноосвітні дисципліни слугували базою для вивчення спеціальних предметів, сприяли поліпшенню професійної підготовки.

У даному ключі, новаторською й показовою була методика викладача фізики СПТУ № 1 з м. Одеса М. М. Палтишева. Його метод полягав у поетапному вивченні фізики, глибокої міжпредметної професійної спрямованості викладання із комплексним використанням персональних ЕОМ, музики, літератури, що дозволяло краще реалізувати програми. У професійних училищах Дніпропетровської, Ворошиловградської, Львівської областей набули поширення інтегральні уроки на міжпредметній основі, комплексних лабораторно-практичних роботах. Викладачі хімії, фізики, математики проводили відкриті уроки спільно з викладачами матеріалознавства та спецтехнології для показу учням особливостей технологічних процесів. Для кожної конкретної групи процесів посилювався той чи інший розділ. Наприклад для учнів професійних училищ хімічного профілю – профільний предмет – неорганічна чи органічна хімія, що прямо визначає рівень професійної підготовки; для майбутніх металургів – розділ хімії де вміщено інформацію про окислювально-відновні реакції; металістів – властивості металів, сплавів і т. д. Викладачі, майстри виробничого навчання широко застосовували вивчення матеріалів великими смисловими блоками, об'єднуючи кілька уроків, використовуючи динамічні наочні посібники, вводячи залікову систему й т. д. (Гончаренко & Ігнатенко 1987, с. 3)

У перебудові професійної підготовки спостерігалася збільшення виробничої діяльності під час навчання. Зокрема протягом 1986 р. обсяг виробничої діяльності СПТУ зріс на 100 млн крб. В навчальних майстернях учні прилучалися до роботи за бригадним підрядом. Львівські швейні училища, наприклад створили навчально-виробниче об'єднання «Престиж». Його працівники, учні самі розробляли й шили моделі молодіжного модного одягу та реалізовували через виділений для цієї мети магазин. Аналогічні об'єднання діяли в Києві, Харкові, Одесі, Вінниці, Херсоні та інших містах. Така організація уроку виробничого навчання значно підвищувала професійний рівень майбутніх робітників, рівень їхньої технологічної культури (Гончаренко & Ігнатенко 1987, с. 3).

В той самий час одним з головних завдань професійної школи була підготовка всебічно розвинених висококваліфікованих робітників для народного господарства, здатних продуктив-

но трудитися і бути готовими до захисту Батьківщини. У вирішенні цього завдання провідне місце посідала фізична культура і спорт. Оскільки вважалось, що в період «перебудови» і прискорення лише морально і фізично здорова людина здатна виконувати народногосподарські плани. Проте, перевірки часто показували істотні недоліки в навчально-виховній, фізкультурно-масовій та оздоровчій роботі, в тому числі формалізм у проведенні уроку фізичної культури. Показовою у даному відношенні була перевірка СПТУ №2 м. Українка Обухівського району, в якому навчалось 920 учня. Було відвідано спарений урок фізкультури на 2-му курсі електрогазозварювальників. В ході уроку стало зрозуміло, що учні групи займалися фізкультурою один раз на тиждень, при нормі двічі. Вказувалося на інертність, безініціативність вчителя, відсутності виховної роботи, низькому темпі уроку, експромті у роботі. Таке становище ставило під сумнів систематичність контролю за роботою груп зі спортивним ухилом з боку облради ВДСТ «Трудові резерви» (Дубовис 1987, с. 3).

Отже, професійна освіта в Українській РСР 1985–1991 рр. розвивалася в умовах реформи загальноосвітньої та професійної школи в ході якої професійно-технічні училища різних типів, що існували в республіці було реорганізовано в єдиний тип навчального закладу – середнє професійно-технічне училище.

В умовах політичних трансформацій, гласності, спроб перебудови економіки був запит на викладання предметів по-новому, в тому числі цікаво, змістовно та результативно. Як наслідок, з'являлися викладачі-новатори, які пропонували нові методики. Проте, постійної відповіді потребувало складне й відповідальне завдання: як забезпечити випереджаючу підготовку висококваліфікованих робітників для виробництва, що постійно розвивається й переозброюється технікою.

Список джерел та літератури

- АДОБАШ, В. В., 2024, Модернізація навчального процесу в умовах реформування шкільної освіти в 1985–1991 роках. Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Вип. 72. К., 105–111.
- АДОБАШ, В., 2022, Реформування загальноосвітньої школи України в умовах лібералізації 1985–1991 рр. European philosophical and historical discourse. Volume 8. Issue 4, 5–11.
- АЛИЕВА, Г. А., 1984, Об основных направлениях реформы общеобразовательной и профессиональной школы. Доклад на Первой сессии Верховного Совета СССР одиннадцатого созыва 12 апреля 1984 г. Учительская газета. 13 апреля, 45(8358).
- БЕРЕЗІВСЬКА, Л., 2019, Реформування загальної середньої освіти в Радянській Україні в умовах авторитарного суспільства (1931–1991): історіографія та джерела. Історико-педагогічні студії, 9–33. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718931/1/Nauk-ped-stud_2019-3-9-33.pdf
- ГОНЧАРЕНКО, В. & ІГНАТЕНКО, П., 1987, Головний орієнтир – перебудова. Нотатки республіканських педагогічних читань. Радянська освіта. 3 грудня, 98(3799), 2–3.
- ДУБОВИС, М., КУРАФЕЄВ, М. & ІТЕЛІКАН, Е., 1987, Втрачена репутація. Радянська освіта. 24 листопада, 94(3795), 3.
- ПОТАПЕНКО, Р. М., 2017, Науково-освітня інтелігенція України в умовах перебудови: пошук національно-освітньої парадигми. Наукові записки з української історії: зб. наук. ст. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я. М. Вип. 42. (Спецвипуск), 131–136.
- ПОТАПЕНКО, Р., 2021, Науково-освітня інтелігенція в умовах ідеологічних трансформацій періоду «перебудови». Український історичний журнал. Число 2, 129–137.
- ПОТАПЕНКО, Р., 2021, Науково-педагогічна інтелігенція української РСР в умовах соціогуманітарних трансформацій. Монографія. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я. М.
- Професійно-технічна освіта, 1986, Розвиток народної освіти в Українській РСР у 1984–1986 роках. Доповідь XL міжнародній конференції з питань освіти. Женева, 38–40.
- Професійно-технічна освіта, 1990, Розвиток народної освіти в Українській РСР у 1987–1989 роках. Доповідь XL міжнародній конференції з питань освіти. Женева, 25–28.
- Справочник пропагандиста, 1985, Анисимов В. М., Бабыч Ю. П. & Белых А. К. и др.; Под общ ред. Байковой. Москва: Политиздат.
- ТИМЕНКО, М. & ГУБЕНКО, В., 1987, Для народного хозяйства. Основы производства. Выбор профессии. Радянська освіта. 4 грудня, 97(3798), 3.

ШАНОВСЬКА, О. А., 2009, Інтелігенція і Влада в Україні доби Перебудови: проблема взаємовідносин. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Історія. Вип. 15, 154–160.

ШАНОВСЬКА, О. А., 2009, Роль інтелігенції у створенні громадсько-політичних організацій в добу перебудови. Інтелігенція і Влада. Вип. 15, 208–218.

References

ADOBASH, V. V., 2024, Modernizatsiia navchalnoho protsesu v umovakh reformuvannia shkilnoi osvity v 1985–1991 rokakh [Modernization of the educational process in the conditions of school education reform in 1985–1991]. Etnichna istoriia narodiv Evropy: Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 72. K., 105–111. [In Ukrainian].

ADOBASH, V., 2022, Reformuvannia zahalnoosvitnoi shkoly Ukrainy v umovakh liberalizatsii 1985–1991 rr. [The comprehensive School Reform in the Conditions of 1985–1991 Liberalization]. European philosophical and historical discourse. Volume 8. Issue 4, 5–11. [In Ukrainian].

ALIEVA, H. A., 1984, Ob osnovnykh napravleniakh reformy obshcheobrazovatelnoi y professionalnoi shkoly. Doklad na Pervoi sessii Verkhovnoho Soveta SSSR odynnadtsatoho sozyva 12 apreliia 1984 h. [On the main directions of reform of secondary and vocational schools. Report at the First Session of the Supreme Soviet of the USSR of the eleventh convocation on April 12, 1984]. Uchitelskaia hazeta. 13 apreliia, 45(8358). [In Russian].

BEREZIVSKA, L., 2019, Reformuvannia zahalnoi serednoi osvity v Radianskii Ukraini v umovakh avtorytarnoho suspilstva (1931–1991): istoriografii ta dzherela [Reforming general secondary education in Soviet Ukraine under the conditions of an authoritarian society (1931–1991): historiography and sources]. Istoryko-pedahohichni studii, 9–33. [Online]. Available from: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718931/1/Nauk-pedstud_2019-3-9-33.pdf [In Ukrainian].

DUBOVYS, M., KURAFEIEV, M. & ITELIKAN, E., 1987, Vtrachena reputatsiia [Lost reputation]. Radianska osvita. 24 lystopada, 94(3795), 3. [In Ukrainian].

HONCHARENKO, V. & IHNATENKO, P., 1987, Holovnyi orientyr – perebudova. Notatky respublikanskykh pedahohichnykh chytan [The main point of reference is Perestroika. Notes of republican pedagogical readings]. Radianska osvita. 3 hrudnia, 98(3799), 2–3. [In Ukrainian].

POTAPENKO, R. M., 2017, Naukovo-osvitnia intelihtentsiia Ukrainy v umovakh perebudovy: poshuk natsionalno-osvitnoi paradyhmy [The scientific and educational intelligentsia of Ukraine in the conditions of perestroika: the search for a national educational paradigm]. Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii: zb. nauk. st. Pereiaslav-Khmelnitskyi (Kyiv. obl.): Dombrovska Ya. M. Vyp. 42 (Spetsvypusk), 131–136. [In Ukrainian].

POTAPENKO, R., 2021, Naukovo-osvitnia intelihtentsiia v umovakh ideolohichnykh transformatsii periodu «perebudovy» [Scientific and educational intelligentsia in the conditions of ideological transformations of the «perestroika» period]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. Chyslo 2, 129–137. [In Ukrainian].

POTAPENKO, R., 2021, Naukovo-pedahohichna intelihtentsiia Ukrainskoi RSR v umovakh sotsiohumanitarnykh transformatsii [The scientific and pedagogical intelligentsia of the Ukrainian SSR in the conditions of socio-humanitarian transformations]. Monohrafiia. Pereiaslav (Kyivska obl.): Dombrovska Ya. M. [In Ukrainian].

Profesiino-tekhnicna osvita, 1986, [Vocational and technical education]. Rozvytok narodnoi osvity v Ukrainskii RSR u 1984–1986 rokakh. Dopovid XL mizhnarodnii konferentsii z pytan osvity. Zheneva, 38–40. [In Ukrainian].

Profesiino-tekhnicna osvita, 1990, [Vocational and technical education]. Rozvytok narodnoi osvity v Ukrainskii RSR u 1987–1989 rokakh. Dopovid XL mizhnarodnii konferentsii z pytan osvity. Zheneva, 25–28. [In Ukrainian].

SHANOVSKA, O. A., 2009, Intelihtentsiia i Vlada v Ukraini doby Perebudovy: problema vzaiemovidnosyn [The intelligentsia and the Government in Ukraine during the Perestroika period: the problem of mutual relations]. Naukovi zapysky [Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho]. Serii: Istorii. Vyp. 15, 154–160. [In Ukrainian].

SHANOVSKA, O. A., 2009, Rol intelihtentsii u stvorenni hromadsko-politychnykh orhanizatsii v dobu perebudovy [The role of the intelligentsia in the creation of public and political organizations in the era of perestroika]. Intelihtentsiia i Vlada. Vyp. 15, 208–218. [In Ukrainian].

Spravochnik propahandista, 1985, [Handbook of propagandist]. Anysymov V. M., Babych Yu. P. & Belykh A. K. i dr. Pod obshch red. Baikovoi. Moskva: Politizdat, 174. [In Russian].

TYMENKO, M. & HUBENKO, V., 1987, Dlia narodnoho hospodarstva. Osnovy vyrobnytstva. Vybir profesii [For the national economy. Basics of production. Choosing a profession]. Radianska osvita. 4 hrudnia, 97(3798), 3. [In Ukrainian].

Професійна освіта Української РСР 1985–1991 рр.: пошук ефективних шляхів навчання

Стаття присвячена професійній освіті в Українській РСР 1985–1991 рр., яка розвивалася в умовах реформи загальноосвітньої та професійної школи в ході якої професійно-технічні училища різних типів, що існували в республіці було реорганізовано в єдиний тип навчального закладу – середнє професійно-технічне училище. В умовах соціокультурних трансформацій, «гласності», спроб поставити економіку на новий лад був запит на викладання предметів по-новому, в тому числі цікаво, змістовно та результативно. Як наслідок, з'явилися викладачі-новатори, експериментатори, які пропонували нові методики, методи, програми. Розроблялися методики, які рекомендували поетапне вивчення предмета, глибокої міжпредметної професійної спрямованості викладання із комплексним використанням персональних ЕОМ, музики, літератури, що дозволяло краще реалізувати програми.

У перебудові професійної підготовки збільшувалася виробнича діяльність під час навчання. В навчальних майстернях учні прилучалися до роботи за бригадним підрядом. Львівські швейні училища, наприклад створили навчально-виробниче об'єднання «Престиж». Його працівники, учні самі розробляли й шили моделі молодіжного модного одягу та реалізовували через виділений для цієї мети магазин. Аналогічні об'єднання діяли в Києві, Харкові, Одесі, Вінниці, Херсоні та інших містах. Така організація уроку виробничого навчання значно підвищувала професійний рівень майбутніх робітників, їхньої технологічної культури.

В той самий час одним з основних завдань професійної школи була підготовка всебічно розвинених висококваліфікованих робітників для народного господарства, здатних плідно трудитися і бути готовими до захисту Батьківщини. У вирішенні цього завдання провідне місце посідала фізична культура і спорт. Оскільки вважалося, що в період «перебудови» і прискорення лише морально і фізично здорова людина здатна виконувати народногосподарські плани.

Проте, постійної відповіді потребувало складне й відповідальне завдання: як забезпечити випереджаючу підготовку висококваліфікованих робітників для виробництва, що постійно розвивається й переозброюється технікою.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, професійна освіта, лібералізація, УРСР, навчання, освіта, «перебудова».

Mykhailo Shvydun, postgraduate student, Department of History and Culture of Ukraine and Special Historical Disciplines, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

Михайло Швидун, аспірант кафедри історії і культури України та спеціальних історичних дисциплін Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9220-1240>

Received: 27.02.2025

Advance Access Published: April, 2025